

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : ผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์

อีเมล: sdg.nesdc@gmail.com โทรศัพท์: 02 280 4085 ต่อ 4547

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : ผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์

กลุ่มเปราะบางท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

“คนยากจน คนที่เปราะบาง และคนที่หิวโหย กลับต้องเผชิญกับความเป็นจริงอันเลวร้ายของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในการดำรงชีวิตในแต่ละวัน พุดตรงไปตรงมาก็คือ คนยากจนของโลกกำลังได้รับอันตรายจากปัญหาที่พวกเขาไม่ได้เป็นผู้ก่อ” - Archbishop Desmond Tutu

“คนยากจน คนที่เปราะบาง และคนที่หิวโหย กลับต้องเผชิญกับความเป็นจริงอันเลวร้ายของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในการดำรงชีวิตในแต่ละวัน พุดตรงไปตรงมาก็คือ คนยากจนของโลกกำลังได้รับอันตรายจากปัญหาที่พวกเขาไม่ได้เป็นผู้ก่อ”

Archbishop Desmond Tutu

ที่มา : Help us protect human rights (2566)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อสภาพภูมิอากาศ (Climate risk) มากกว่ากลุ่มคนทั่วไป จึงต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสภาพภูมิอากาศ (Climate justice) ที่ต้องคำนึงถึงความเสมอภาคและสิทธิมนุษยชนเป็นแกนหลักของการตัดสินใจและการดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศร่วมด้วย

“คนบางกลุ่มเผชิญภัยคุกคามมากกว่า”

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์อย่างซับซ้อนและหลากหลาย โดยมีปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลกระทบแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเปราะบาง

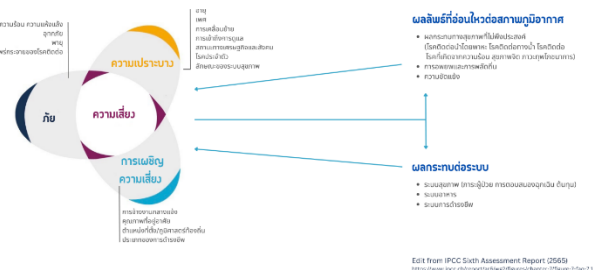
ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะผู้ที่ถูกจำกัดโดยความยากจน จะเผชิญหน้ากับภัยคุกคามที่เพิ่มขึ้น

คนบางกลุ่มเผชิญภัยคุกคาม

“มากกว่า”

ความเสี่ยงจากภัย (Hazard) ความเปราะบาง (Vulnerability) และการเผชิญความเสี่ยง (Exposure) ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อสุขภาพมนุษย์

ที่มา : IPCC Sixth Assessment Report (2565)

โดยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อสุขภาพนั้น มีความเชื่อมโยงระหว่างความเสี่ยงจากภัย (Hazard) ความเปราะบาง (Vulnerability) และการเผชิญความเสี่ยง (Exposure) ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ เช่น อายุ เพศ ความสามารถในการเข้าถึงบริการสถานะทางสังคม และเศรษฐกิจ ตลอดจนระบบสุขภาพ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบ 2 ประเภทคือ ผลกระทบเชิงสุขภาพ เช่น การเจ็บป่วยจากโรคระบาด การย้ายถิ่นฐาน และความขัดแย้ง และผลกระทบต่อระบบ เช่น ภาระของระบบสุขภาพ ระบบอาหาร และระบบการดำรงชีวิต ดังนั้น การลดความเปราะบางและความเสี่ยงจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อสุขภาพแบบองค์รวมได้

สุขภาพจิต “สำคัญ”

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อสุขภาพจิต จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลากหลายระดับ เนื่องจากมีความเชื่อมโยงและมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ดังนี้

- 1. ภัย (Hazard)** โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เหตุการณ์เฉียบพลัน เช่น พายุ อุทกภัย ไฟป่า และคลื่นความร้อนรุนแรง และการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว เช่น ภัยแล้ง ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ)
- 2. ความเปราะบาง (Vulnerability)** ประกอบด้วย ปัจจัยทางกายภาพและสังคม เช่น สภาพทางสุขภาพเดิม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ เพศ อายุ และอาชีพ
- 3. การเผชิญความเสี่ยง (Exposure)** ทั้งการเผชิญความเสี่ยงโดยตรง เช่น การได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์สภาพอากาศรุนแรง การเผชิญความเสี่ยงโดยอ้อม เช่น การถูกย้ายถิ่นฐานหรือการเปลี่ยนแปลงระบบการดำรงชีวิต และการเผชิญความเสี่ยงในลักษณะรับรู้ข้อมูล เช่น จากสื่อหรือการสังเกตประสบการณ์ของผู้อื่น
- 4. การตอบสนอง (Response)** ทั้งในระดับสถาบัน เช่น การพัฒนาระบบสุขภาพจิตที่มีประสิทธิภาพ และมาตรการรับมือภัยพิบัติ ในระดับชุมชน เช่น เครือข่ายสนับสนุนทางสังคม และช่องทางรับข่าวสารที่เข้าถึงง่าย และในระดับบุคคล เช่น การเตรียมความพร้อมการรับการสนับสนุนทางสุขภาพจิต และการใช้ธรรมชาติบำบัด
- 5. ความเสี่ยงต่อสุขภาพจิต** ซึ่งครอบคลุมโรคทางจิตเวช ความเครียด และความสับสนทางสังคมที่ลดลง

ดังนั้น การจัดการกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อสุขภาพต้องพิจารณาในหลายมิติ ทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเปราะบาง การเผชิญความเสี่ยง และการตอบสนองในระดับสถาบัน ชุมชน และบุคคล เพื่อลดความเสี่ยงต่อสุขภาพ สามารถวางแผนและดำเนินการเพื่อรับมือกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมในระยะยาว

“การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กำลังบั่นทอนความก้าวหน้าด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ทั้งสิทธิในสุขภาพ สิทธิในอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และทรัพย์สิน รวมทั้งสิทธิที่เชื่อมโยงกับการทำมาหากินและวัฒนธรรมก็ล้วนได้รับผลกระทบ ความท้าทายของพวกเรา คือการสร้าง ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ต่อสิทธิมนุษยชน ใส่ไว้ในความพยายามแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในอนาคต การทำเช่นนี้ จะทำให้เราเข้าใจได้ดีขึ้นว่า ใครเป็นคนที่เผชิญความเสี่ยงมากที่สุด และเราควรจะทำอย่างไรจึงจะปกป้องเขาเหล่านั้นได้” - Mary Robinson 2552

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กำลังบั่นทอนความก้าวหน้าด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ทั้งสิทธิในสุขภาพ สิทธิในอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และทรัพย์สิน รวมทั้งสิทธิที่เชื่อมโยงกับการทำมาหากินและวัฒนธรรมก็ล้วนได้รับผลกระทบ

ความท้าทายของพวกเรา

คือ การสร้างความรับผิดชอบตรวจสอบได้ต่อสิทธิมนุษยชน ใส่ไว้ในความพยายามแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในอนาคต การทำเช่นนี้ จะทำให้เราเข้าใจได้ดีขึ้นว่า

“ใครเป็นคนที่เผชิญความเสี่ยงมากที่สุด และเราควรจะทำอย่างไรจึงจะปกป้องเขาเหล่านั้นได้”

- Mary Robinson (2552)

ที่มา : The Irish Times (2562)

กองยุทธศาสตร์และประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ความสอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs

SDG3 สร้างหลักประกันการมีสุขภาพที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย

SDG13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP).

(2555). ความเป็นธรรมทางภูมิอากาศเพื่อโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง ประเด็นพื้นฐานสำหรับผู้กำหนดนโยบายและภาคประชาสังคม. สืบค้นจาก https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/th/UNDP_TH_Climate-Justice.pdf

United Nations Development Programme

Thailand. (2566). พจนานุกรมสภาพภูมิอากาศ : คู่มือคำศัพท์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. สืบค้นจาก <https://www.undp.org/thailand/blog/climate-dictionary>

IPCC Sixth Assessment Report. (2565). Health, Wellbeing and the Changing Structure of Communities. สืบค้นจาก <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/chapter/chapter-7/>

สร้างเมืองใหม่ ให้ยืดหยุ่นต่อสภาพภูมิอากาศ. สืบค้นจาก <https://tdri.or.th/2024/10/tdri-ac-2024-session3/>